

ERKEN OSMANLI

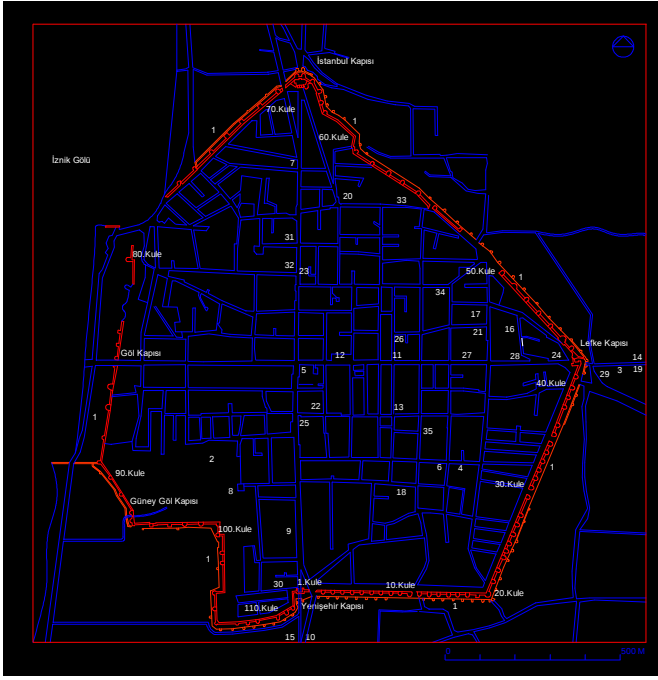
OSMANLI MİMARLIĞI

- Erken Dönem /Bursa Dönemi 1326-1500**
- Klasik Dönem 1500-1703**
- Lale Devri 1703-1740**
- Türk Barok- Rokoko Devri 1740 -1808**
- Ampir Devri 1808-1860**
- Eklektik/Seçmeci Devir 1860 -1900**
- Yeni Klasik / I. Ulusal Mimarlık Dönemi 1900-1923**

BAŞKENT İZNİK

- Bizans döneminin en önemli kentlerinden biri ve Roma döneminden başlayarak **önemli ticaret yolları üzerinde**, bir **askeri merkez**di. Arap akınlarına karşı durmuş, I. Haçlı Seferi'ne kadar Türkler'in yönetiminde kalmıştır.
- 1204'te Konstantinopolis Haçlılar'ın (Latin) eline geçince, İznik Bizans devletinin **merkezi** olmuştur.
- Osmanlı Beyliği'ne kısa süre **başkentlik** yapan kentte yapılanma hareketine girişilmiştir.

BAŞKENT İZNİK

Yapılan ilk şey, Hellenistik dönemin birbirine **dik iki ana caddesinin** kesişme bölgesindeki

- Ayasofya Kilisesi**'nin camiye çevrilmesidir. 787 yılında, VII. Konsüle ev sahipliği yapmış, Hıristiyanlığın önemli yapıtlarından biri olan Ayasofya Kilisesi, **mihrap ve minare eklenerek, ibadete açılmıştır.** Aya Sofya minaresinin, XVI.yüzyılda, Mimar Sinan tarafından yapıldığı ileri sürülür.

LEFKE KAPISI

BAŞKENT İZNİK

Minare, kentteki **diğer minareler gibi** ana yapıdan **bağımsız** yapılmış. Daha önce yapılmış fakat sonraki dönemlerde yıkılmış bir minare kalıntısının onarılmış olması olasıdır.

- 14. yüzyıl yapılaşma açısından izlendiğinde, **Orhan Bey** döneminde **İznik'in Bursa kadar önemli** olduğu söylenebilir. Yüzyılın 2. yarısında I. Murat ve Yıldırım dönemlerinde başkent **yeni yapılarla** donatılmıştır.

- İlk camiler, **Süleyman Paşa Medresesi, Nilüfer Hatun İmareti, Yeşil Cami, türbe** ve **hamamlarıyla** 14. yy. da Osmanlı mimarisini Bursa ile birlikte sergileyen ve bir bakıma Osmanlı mimarlık tarihinde **Bursa gibi simgesel konumu olan bir kenttir.**

BURSA

Bursa ve İznik (Nicea), Erken Osmanlı tarihinin simge kentleri.

- 1326 yılında Orhan Bey tarafından alınışından sonra **başkentlik yaşamı 100 yıl sürmüş,**

- İmparatorluğun ilk büyük başkenti olan Bursa, **Beylik'ten İmparatorluğa geçişin** getirdiği olanakların etkisiyle, **malzeme ve teknik açıdan zengin anıtsal bir üslubun ortaya çıktığı bir kenttir.**

- taş-tuğla almaşık duvar tekniği - mermer kaplamalı, süslü cepheleri olan zengin mimariye dönüşmüş.**

- Bu dönemde mimarlık öncülüğünde taş ve tahta oymacılığı, seramik, alçı dekorasyon, hat gibi sanatlar da gelişmiştir – Yeşil Cami bu sentezin etkileyici bir örneği –**

EDİRNE

- Bursa'yla birlikte başkent** görevi gördüğü kabul edilir.
- Bursa Anadolu'nun,**
- Edirne Rumeli'nin** başkentleri olmuştur.

Balkanlar'daki yayılmanın önem kazandırdığı bir kent olan Edirne'nin de Türk sanatında kendine özgü bir yeri vardır.

•**II. Murat'ın**, o zamana kadar alışılmamış boyutlarda yaptırdığı **Üçşerefeli Cami**, Ortaçağ yapı tasarımlarını geçerek, yüzyılın 2. yarısının ve sonrasının **klasik stilini haber veren** bir aşamayı temsil eder.

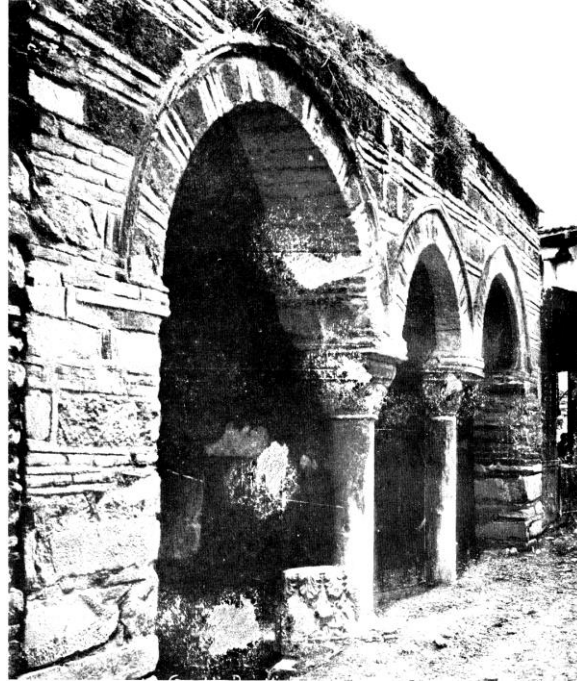
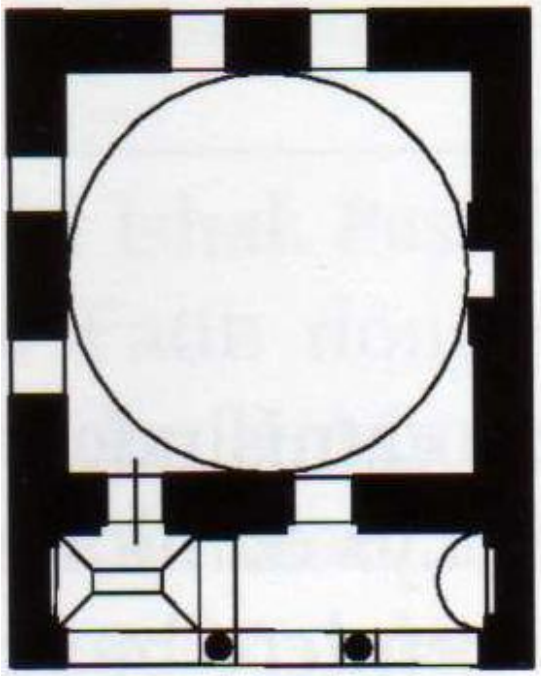
- **TEK KUBBELİ CAMİLER**
- **ULUCAMİLER - ÇOK AYAKLI CAMİLER**
- **ZAVİYELİ – CAMİLER / ÇOK İŞLEVİLİ CAMİLER / TERS “T”
PLANLI CAMİLER**

TEK KUBBELİ CAMİLER

En eski tarihli camiler, bölgesel inşaat tekniklerinin kullanılarak yapıldığı **küçük, tek kubbeli** yapılardır.

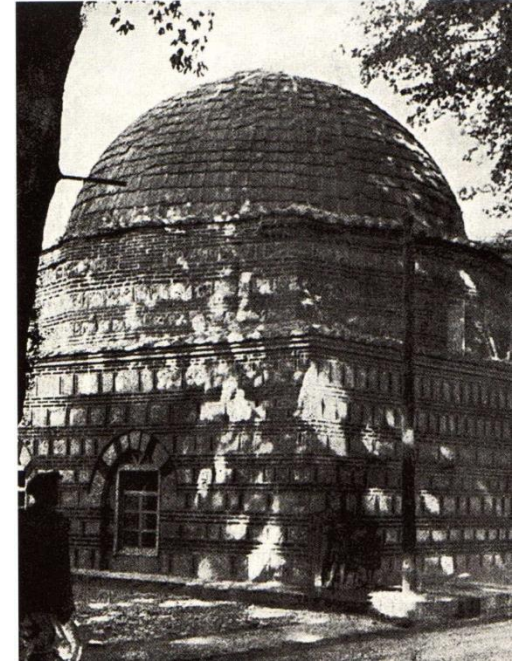
- Bu camilere, “**son cemaat yeri**” denen küçük bir revak **eklenmiştir**.
- Tek kubbeli camilerde **kubbe boyutlarını büyütme denemeleri** de görülmektedir.
- Bu erken örneklerde büyük kubbe **estetik bir aşama** olarak **değil, strüktürel bir deneme** olarak karşımıza çıkar.

TEK KUBBELİ CAMİLER – İZNİK, HACI ÖZBEK CAMİSİ, 1333 / H.734

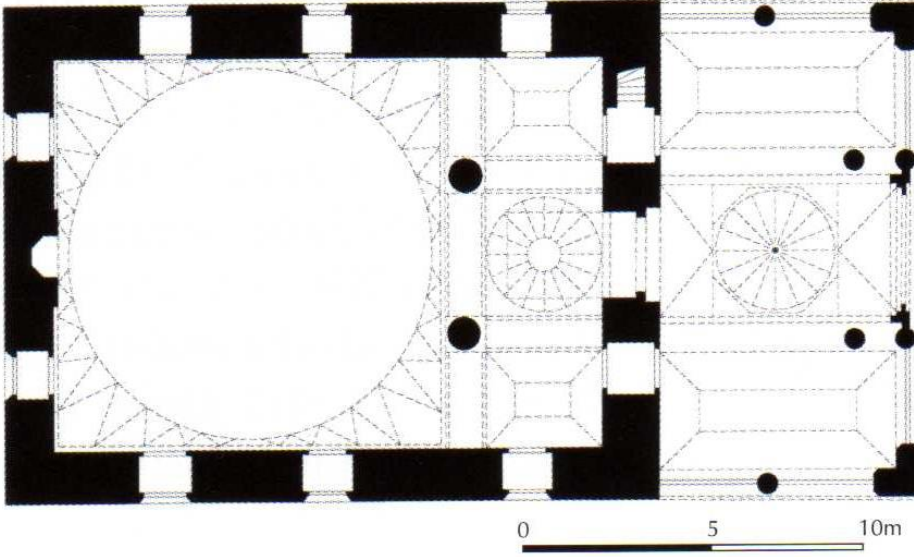

Son cemaat yeri

- en eski yapı kitabesine.
- batı Anadolu'da Erken Osmanlı döneminde gerçekleştirilmiş merkezi kubbeli yapı tipinin, ilk örneği olarak kabul edilir.

TEK KUBBELİ CAMİLER – İZNİK, YEŞİL (Hayrettin Paşa) CAMİ, 1378 / H.780

- Yeşil Cami adı, minaresini süsleyen çinilerden kaynaklanır.
- ,Osmanlı mimarisinde **merkezi kubbeli yapıların anıtsal nitelik taşıyan ilk temsilcisi**. Yapı, son cemaat yeri ve bir ana mekândan oluşmaktadır.

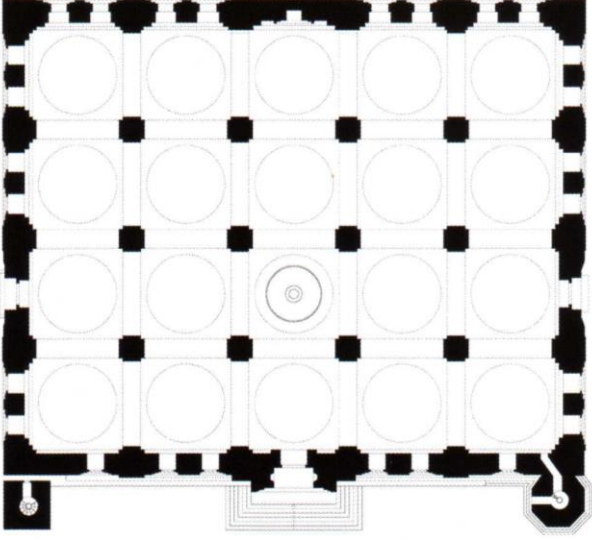
➤ **ULUCAMİLER - ÇOK AYAKLI CAMİLER**

- Bu yapı tipi, önceki dönemlerde, **düz toprak damlı ve kagir ayakların taşıdığı basit bir strüktür** olarak karşımıza çıkar. Selçuklu döneminde çeşitlemelerini gördüğümüz Ulucami yapı tipi,
- Osmanlı Erken döneminde yine **çok ayaklı, ancak üzeri eş boyutlu kubbelerden** oluşan bir örtü sistemiyle karşımıza çıkar.

ÇOK AYAKLI CAMİLER – BURSA ULUCAMI, 1399

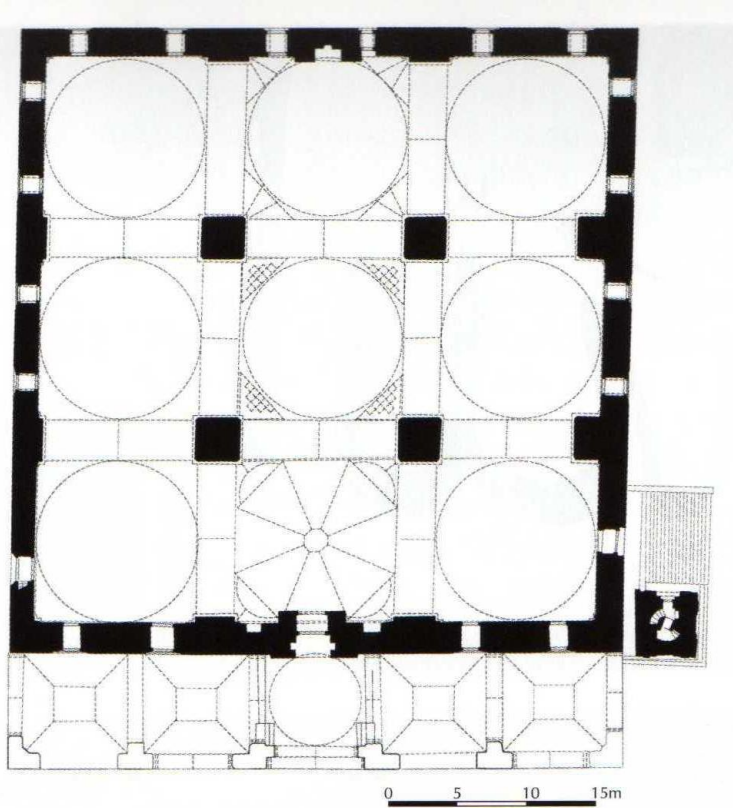

ÇOK AYAKLI CAMİLER – BURSA ULUCAMI, 1399, Yıldırım Beyazıt

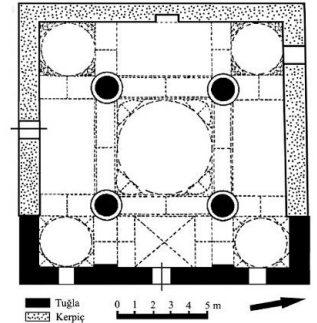

- Çok ayaklı cami tipinin Batı Anadolu'daki en önemli örneği.
- Ayaklarla **20 birime** bölünen yapının her birimi **kubbeye** örtülmüş,
- mihrap aksı** üzerindeki ikinci açıklığın üzerinde bir **aydınlık**, altında da bir **havuz ve şadırvan**.
- Bu yapıda, kubbenin 14. yüzyıldan itibaren örtü sisteminin esasını oluşturan tek öge oluşunun ifadesini buluyoruz.

ÇOK AYAKLI CAMİLER – EDİRNE ESKİ CAMİ, 15. yy. başı

Kışlak Hazara Deggaron
camii planı
9. yy sonu

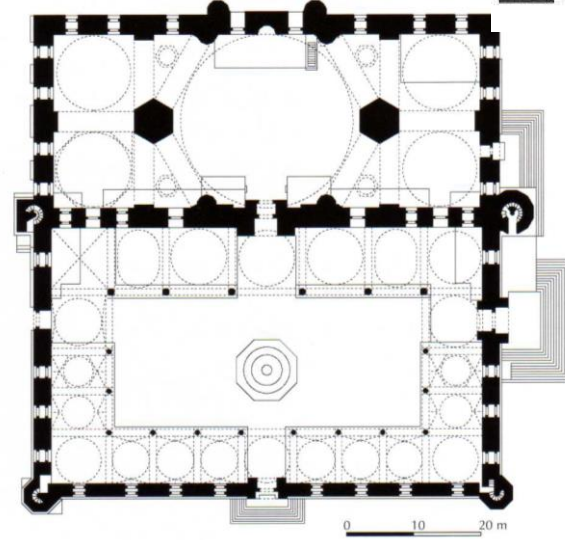
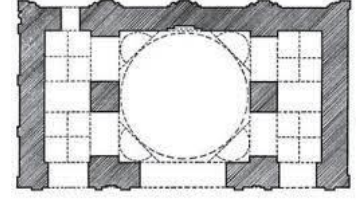

- Bursa Ulucami tipinin biraz daha sadeleştirilmiş bir örneğidir.

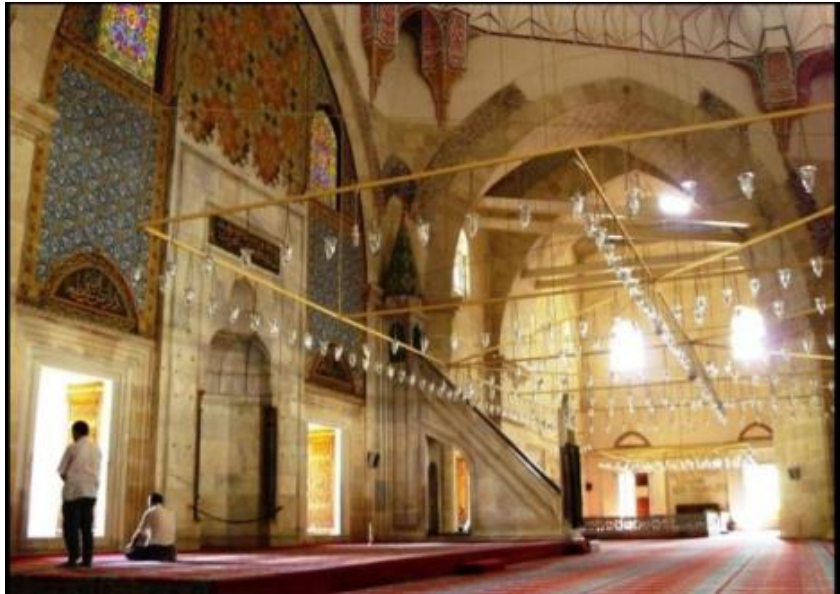
ULUCAMİLER

EDİRNE ÜÇŞEREFELİ CAMİ, 1438-1447

Talhatan baba camii planı
11. yy sonu

- Ortada büyük bir **ana kubbe** ve yanlarda ikişer **yan kubbenin** örttüğü yan mekanlar
- Mekan içinde yalnız **iki taşıyıcı ayak**.
- İç mekanına **merkezi bir kubbenin** egemen olduğu büyük Osmanlı cami geleneğinin **ilk aşaması**. Bu adımın bilinçli olarak atıldığı, orta kubbenin teknik açıdan zor sayılabilecek bir **büyüklikte** (24m.) yapılmasından anlaşılır.
- Bir diğer özelliği de Osmanlı mimarlığında **ilk revaklı iç avlulu cami** olmasıdır.
- Avlunun dört köşesine **dört büyük minare** yer alır.
- Minareyi cami kompozisyonunun organik bir parçası yapma çabası da ilk olarak bu yapıda görülür.

ZAVİYE – CAMİLER / ÇOK İŞLEVİLİ CAMİLER / TERS “T” PLANLI CAMİLER

Zaviyeli camilerde plan, **iki yanında kapalı mekanları** olan, **uzunlamasına bir orta mekandan** oluşur. Bu yan mekanların zaviye işlevi gördüğü düşünüldüğü için böyle adlandırılmıştır. **“ters T planlı cami”**, **“fütüvvet camisi”**, **“çok işlevli cami”** olarak da anılır.

Bu tür yapıların en eskisi Orhan Bey tarafından İznik’te ve Bursa’da yaptırılmıştır.

Ters T planlı, Zaviyeli, Çok İşlevli, İmaret Planlı Camiler

A. Basit Ters T planlı Camiler

1.Orta mekana birer kapı ile açılan yan mekana sahip olanlar

Bilecik Orhan İmareti (14.yy.)

2.Orta mekana kemerle açılan kubbeli yan mekanlara ve scy'den önce tonozlu hacimlere sahip olanlar

Bursa Muradiye Camii (1425-26)

Edirne Muradiye Camii (1426)

B. Kompleks Ters T planlı Camiler

1. Eyvan yanında birer odaya sahip yan mekanların orta mekana açıldığı yapılar

Bursa Hüdavendigâr Camii (1366-85)*

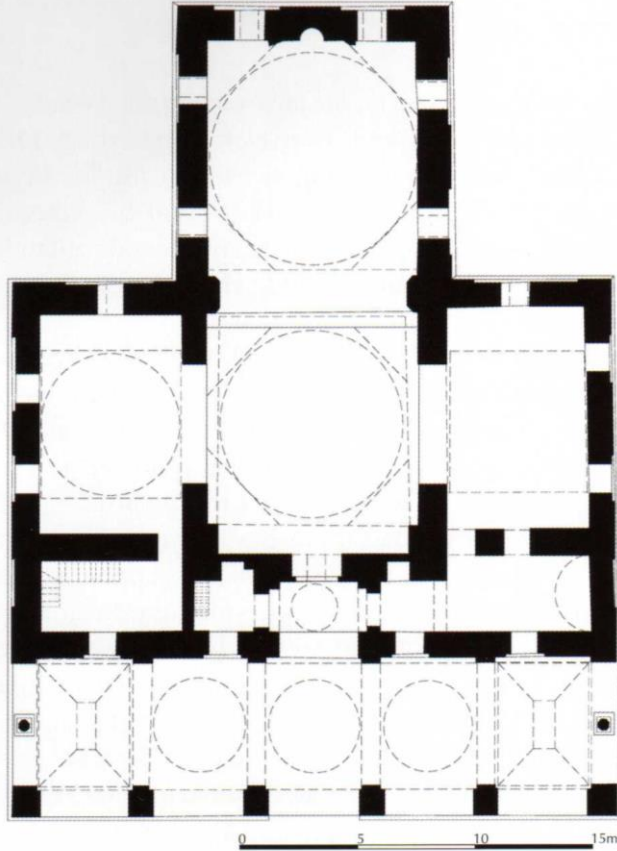
Bursa Yeşil Camii (1419-24)*

Külliye

Bursa Muradiye Külliyesi

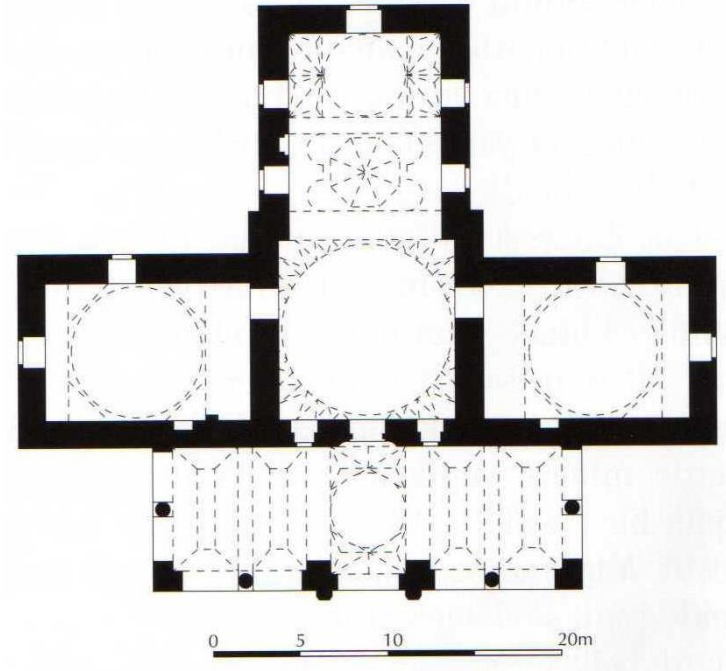
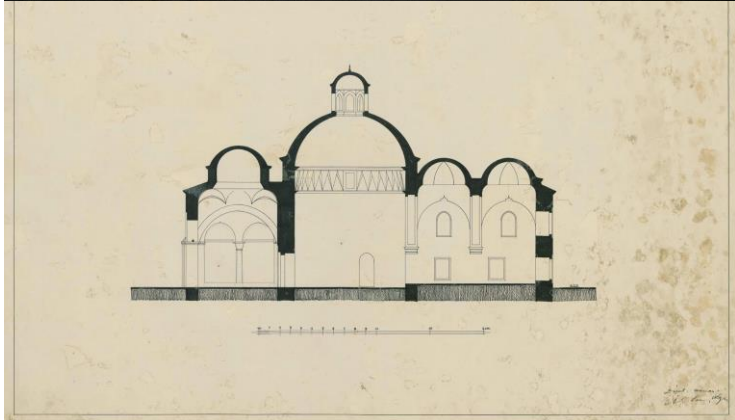
Amasya 2. Beyazıd Külliyesi

ZAVİYE-CAMİLER – BURSA, ORHAN BEY CAMİSİ

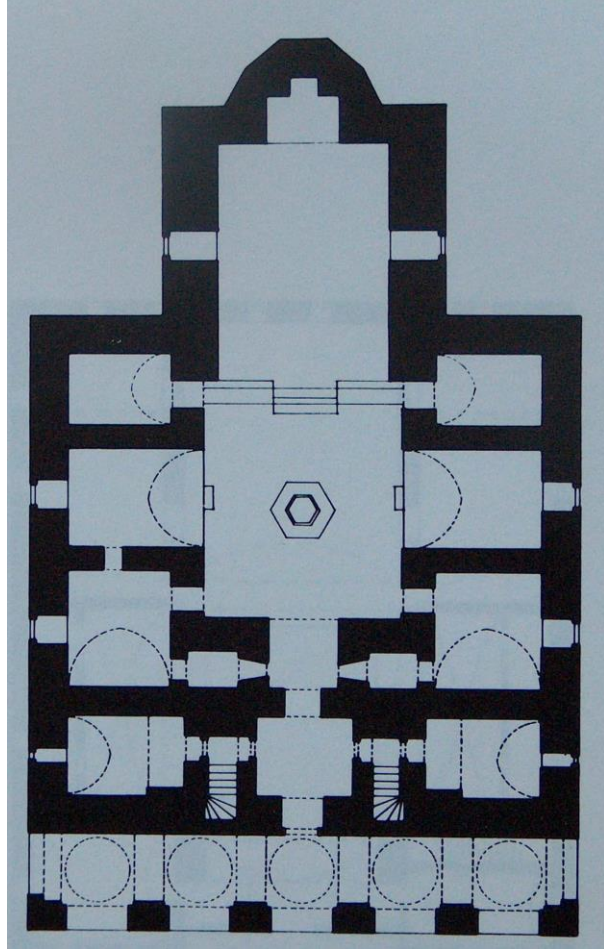
- Ayakta kalan en eski örnektir. 15. yüzyılda önemli değişikliklere uğramıştır.

ZAVİYE-CAMİLER – İZNİK, NİLÜFER HATUN İMARETİ, 1366

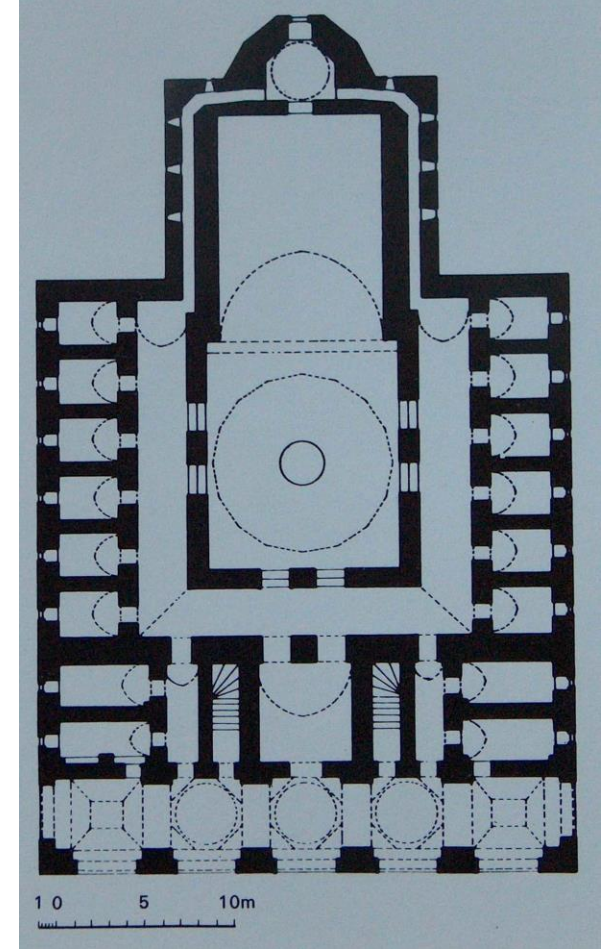
ZAVİYE-CAMİLER

BURSA, HÜDAVENDİGÂR CAMİSİ, 1366, I. Murat

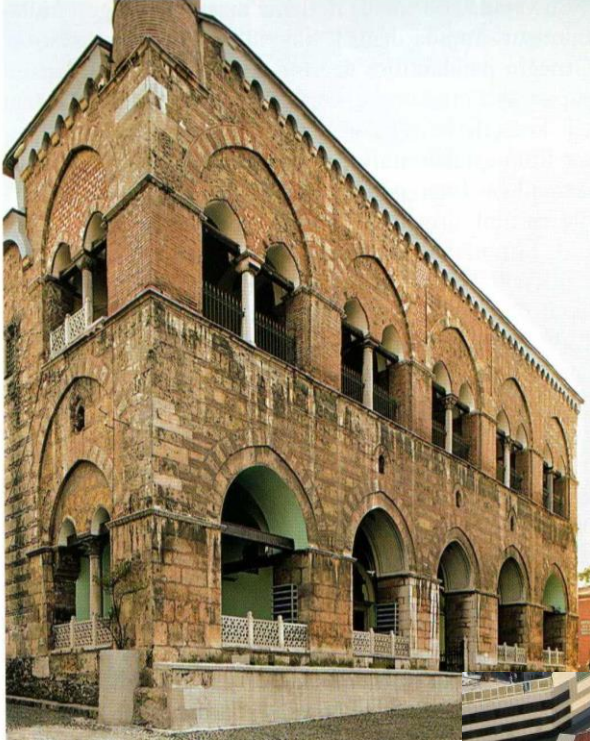
Zemin kat

- Selçuklu kapalı medreseleri tipinde, bir alt kat planı üzerine,
- üst katta medrese odaları yerleştirilmiştir.
- Yapının giriş cephesinde, başka yapılarda görülmeyen geniş bir üst kat revağı vardır.
- Başka bir örneği olmayan bu cami-medrese Erken Dönem'in özgün örneklerindendir.

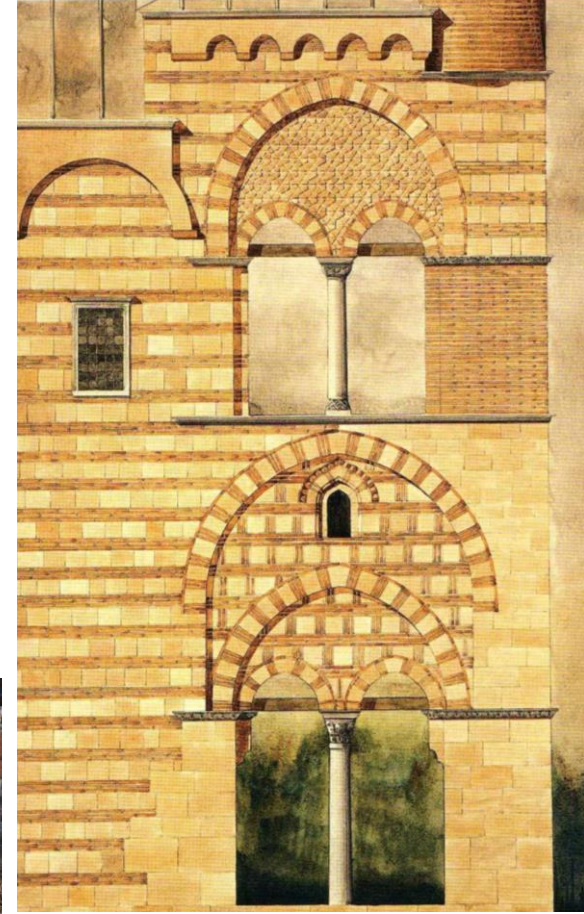

Üst kat

ZAVİYE-CAMİLER – BURSA, HÜDAVENDİGÂR CAMİSİ, 1366

- Geniş üst kat revağı.

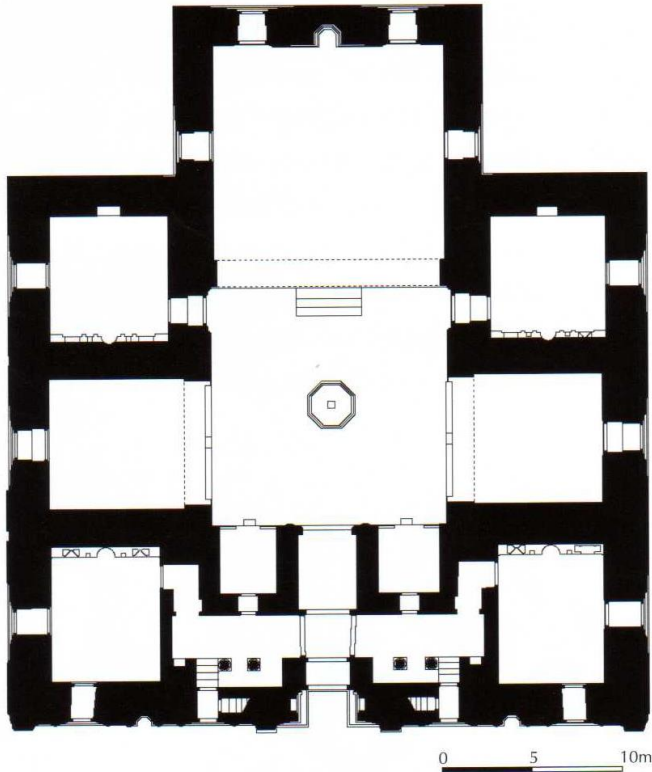

Son Cemaat Yeri

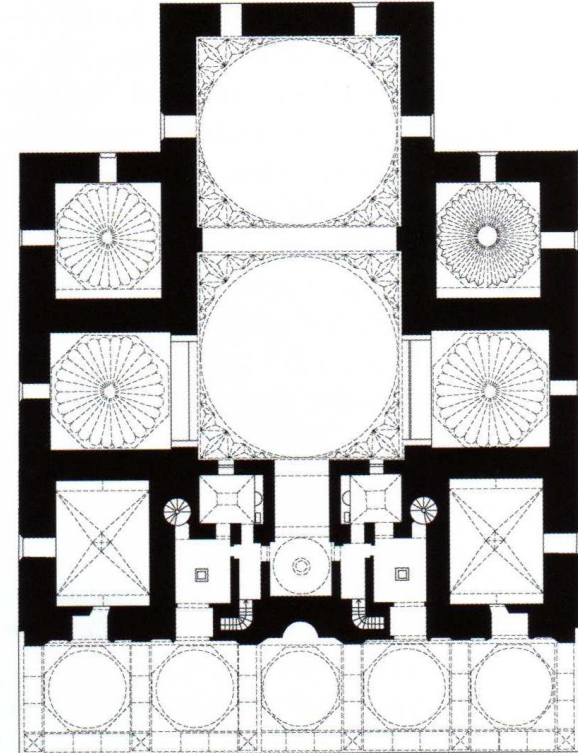
ZAVİYE-CAMİLER – BURSA, YEŞİL CAMİSİ, 1419-24

- Sultan için özel bir daire ile
- ocaklı tabhane odaları olan yapının plan düzeni, üzeri **kubbeye** örtülü, **havuzlu** bir orta sofa ve buraya açılan **üç eyvan**.
- 13.yy. Anadolu medreselerinde beşik tonozla örtülü eyvanlar yerlerini **kubbeye** örtülü **eyvanlara** bırakmış.
- **Eyvan** planları **kare** biçime **dönüşmüş**

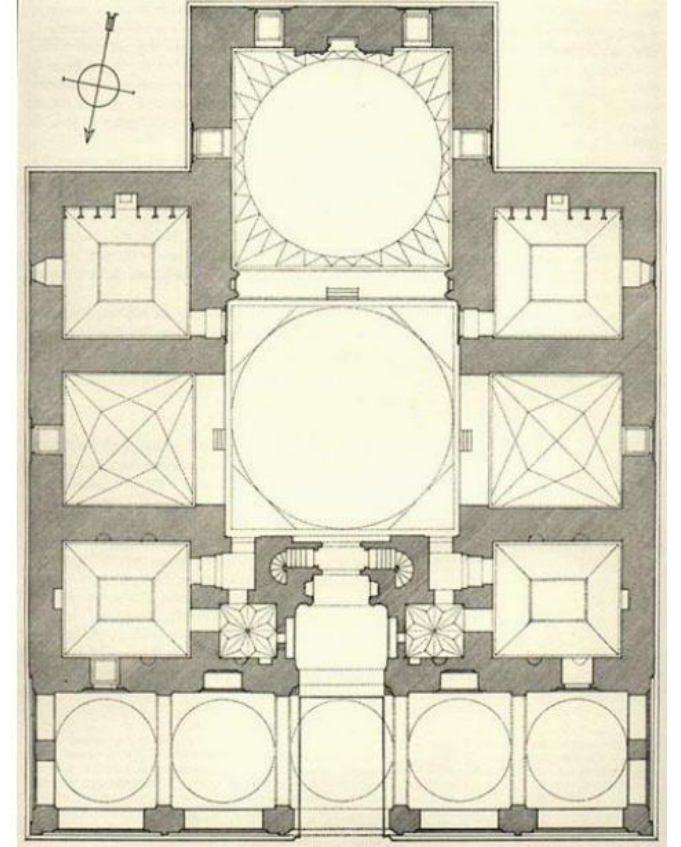
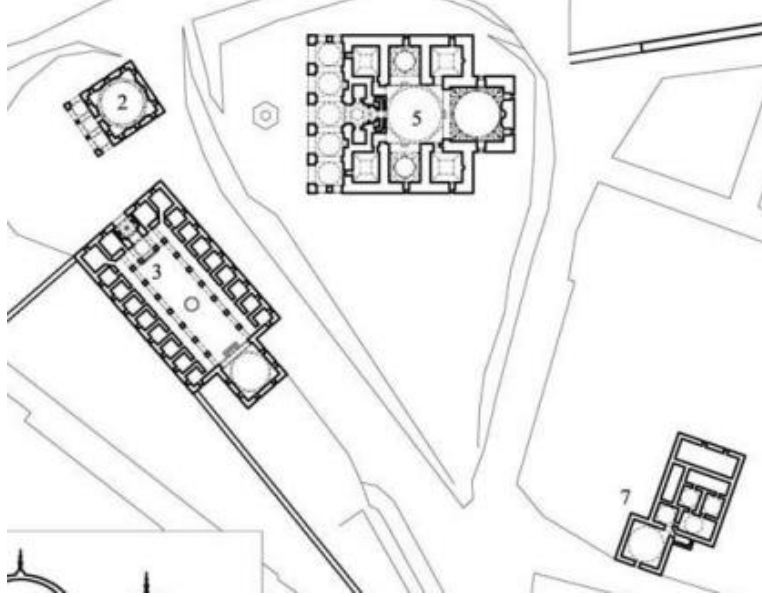
Alt Kat

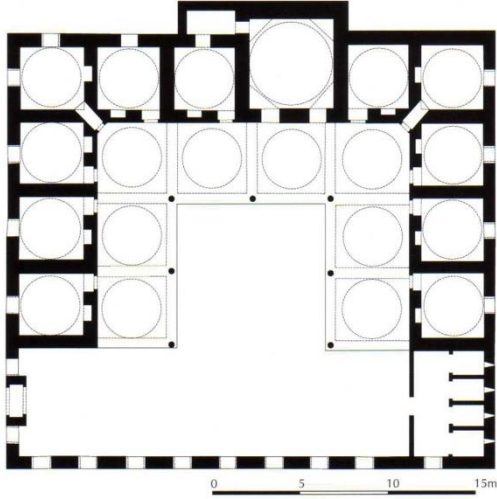
Üst Kat

BURSA YILDIRIM KÜLLİYESİ ve Camii 1390

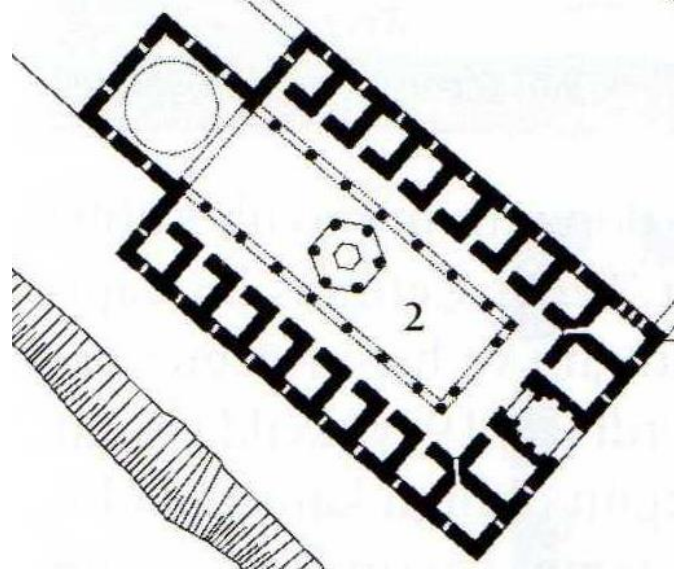
İZNİK SÜLEYMAN PAŞA MEDRESESİ

•Orhan Bey dönemi,
en eski Osmanlı
medresesi olarak bilinir.

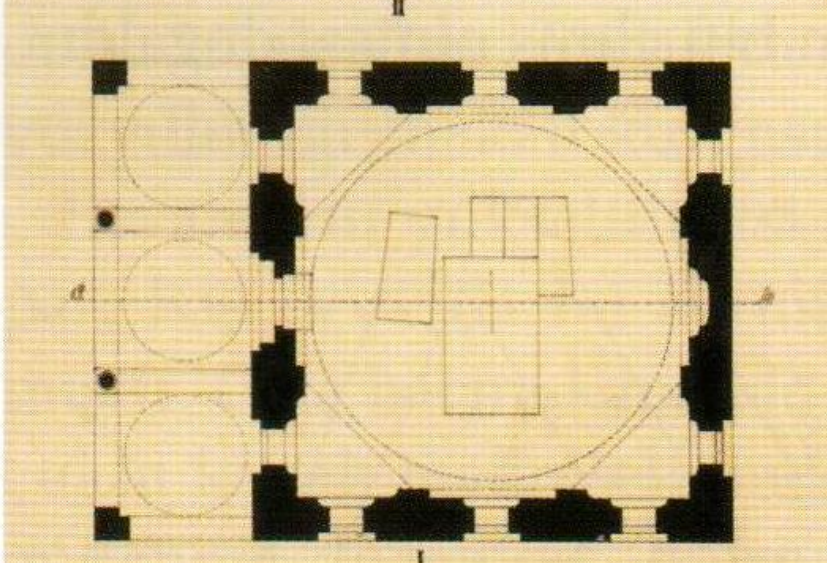
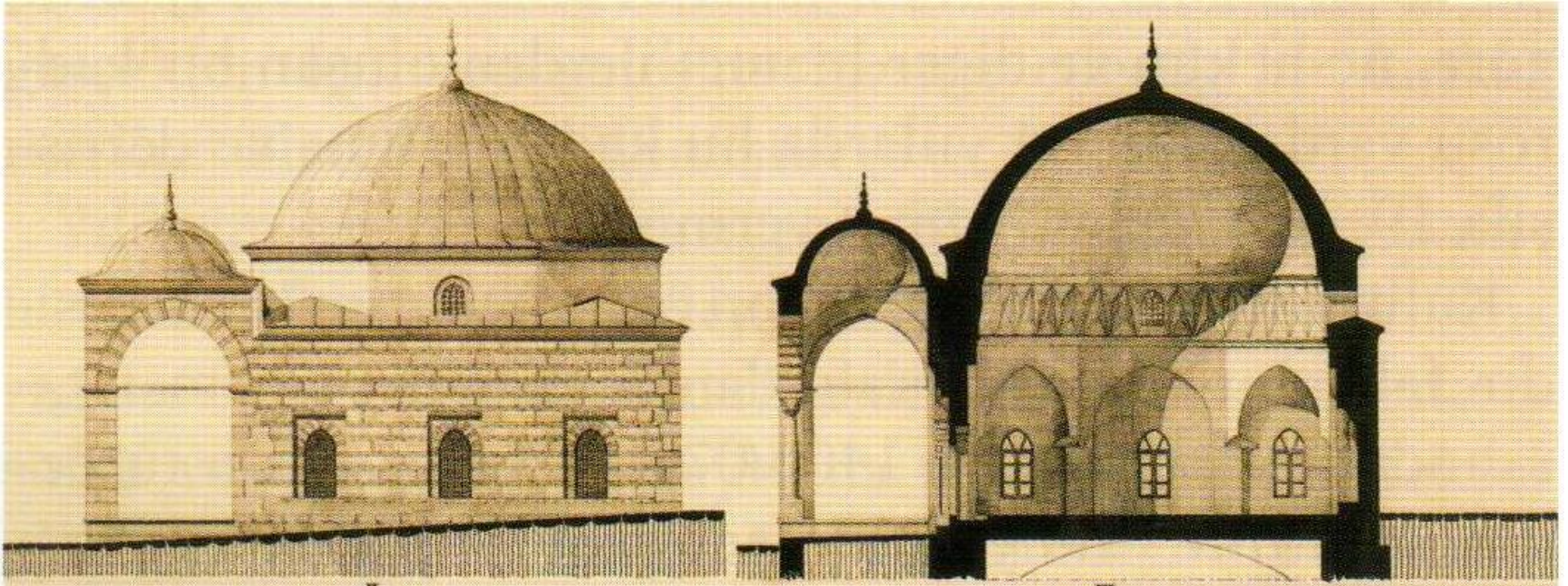
BURSA, YILDIRIM KÜLLİYESİ – MEDRESE ve ŞİFAHANESİ

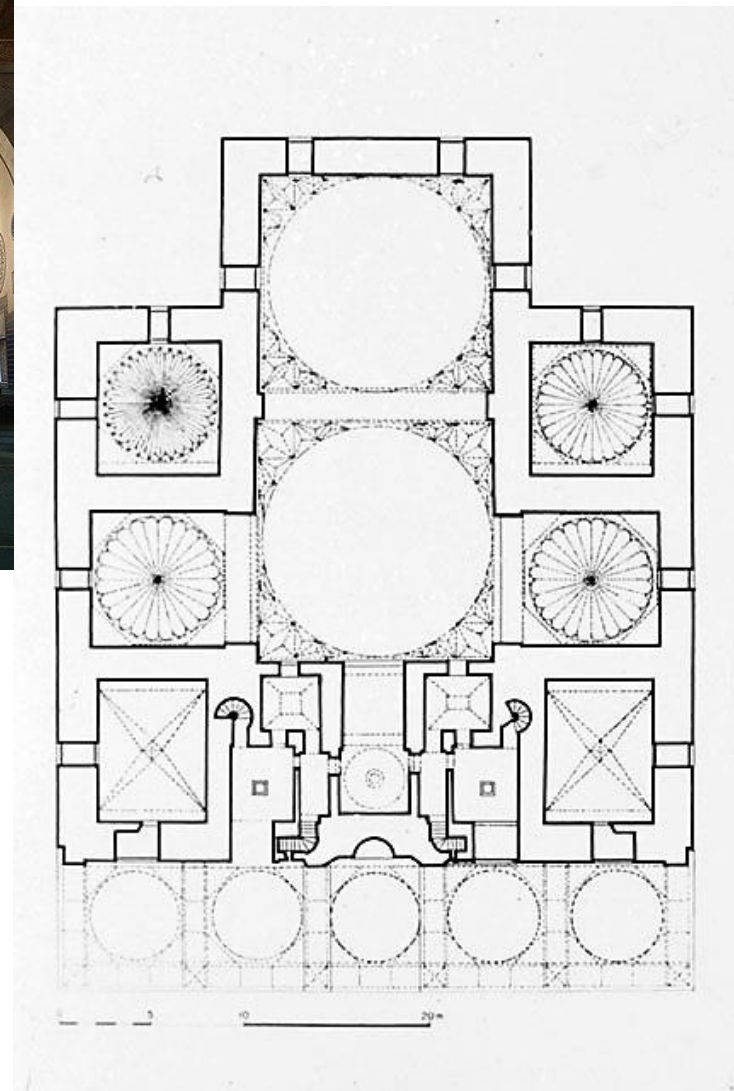
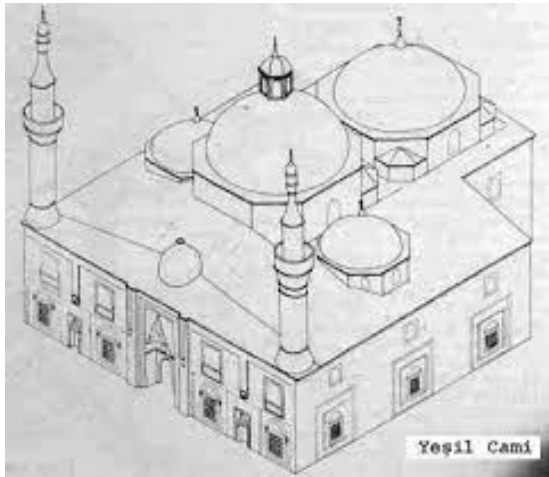
- Açık** avlulu medreselerin plan şeması
- Ancak, avlunun **aksları** üzerindeki **eyvanlar** ortadan kalkmış,
- ana eyvan da **kubbeli** bir **odaya** dönüşmüş

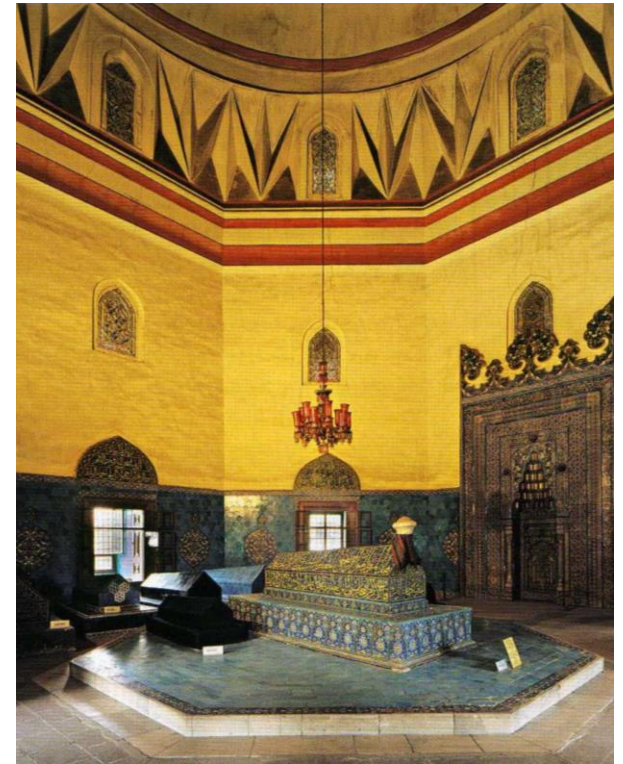
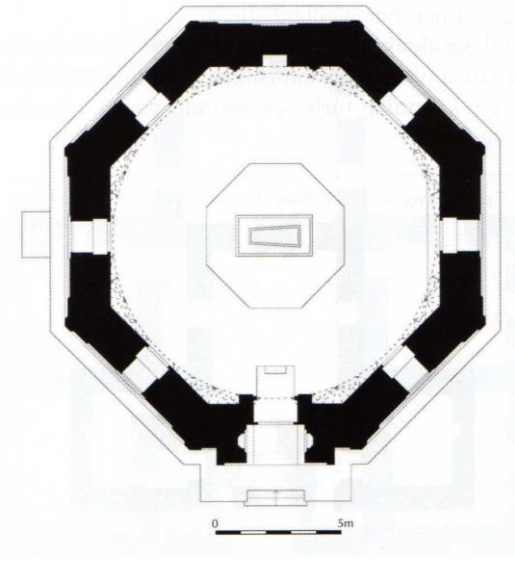
BURSA, YILDIRIM BEYAZIT TÜRRESİ

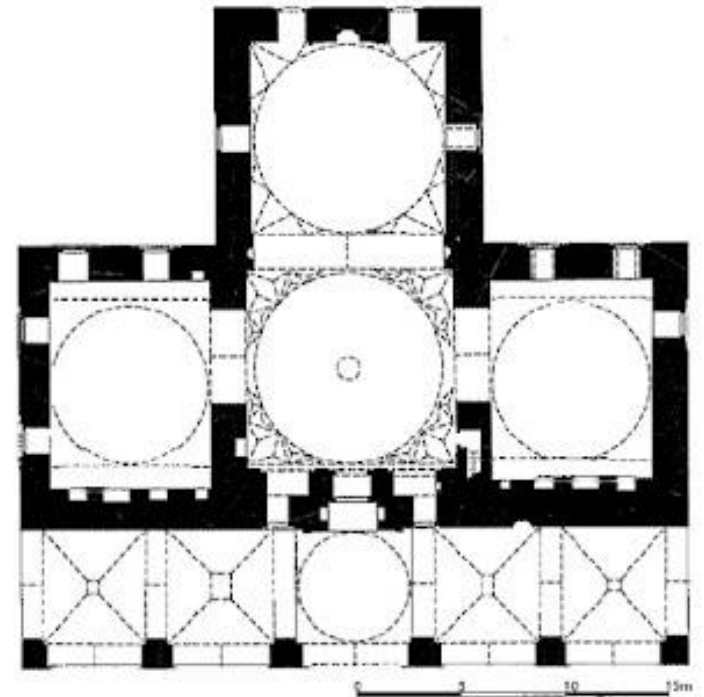
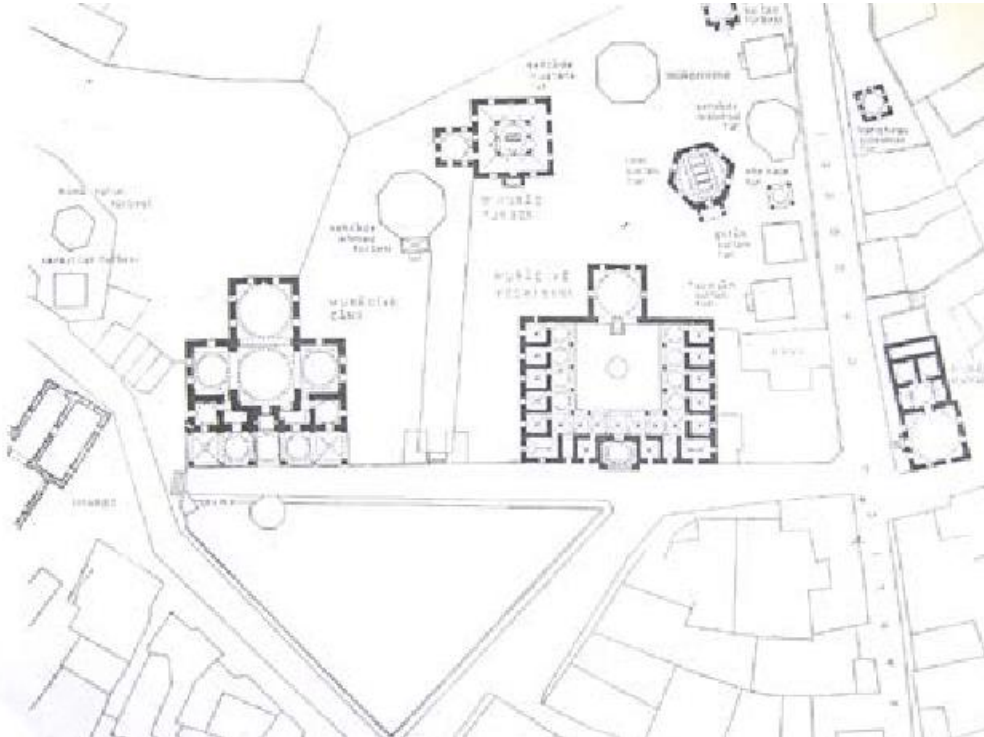
BURSA YEŞİL CAMİİ, TÜRBE VE MEDRESESİ, 1419

BURSA, YEŞİL TÜRBE

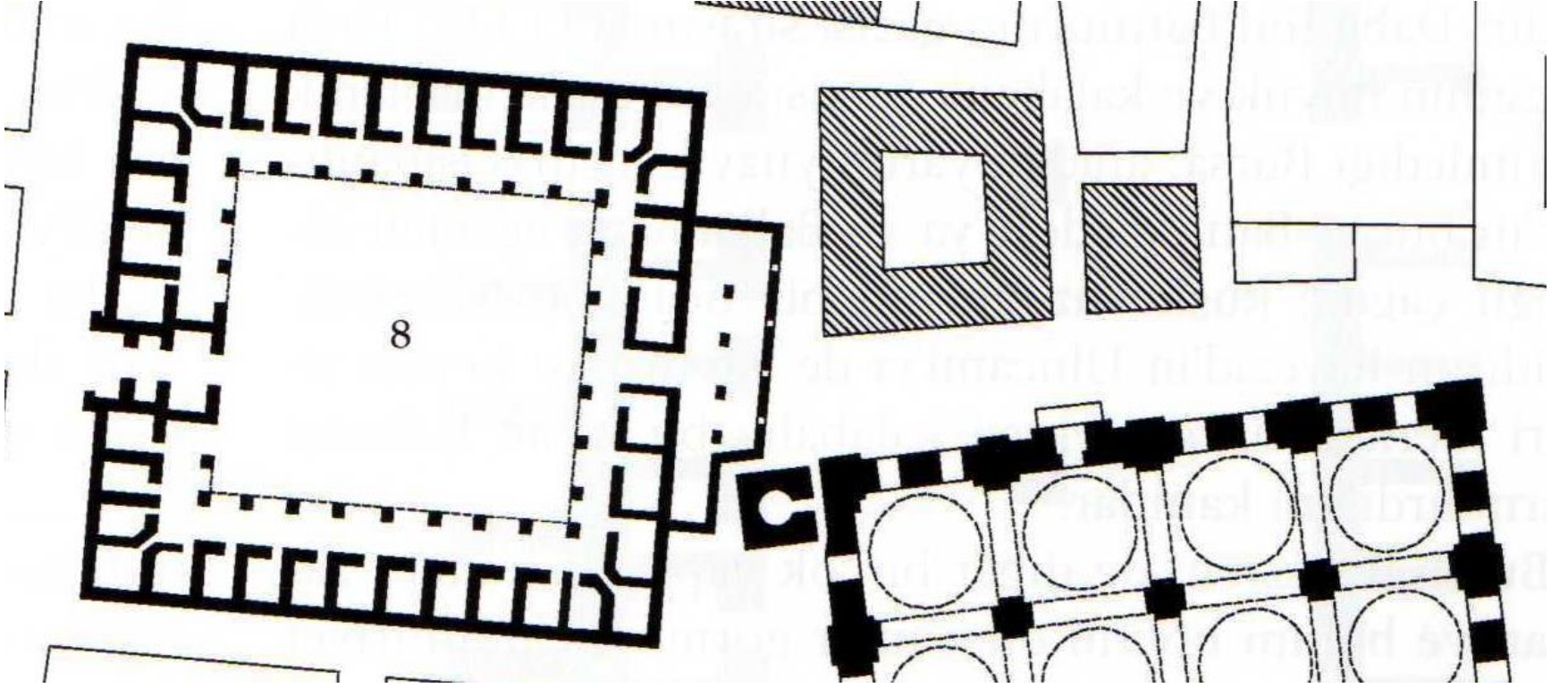

Bursa Muradiye Camii (1425-26)

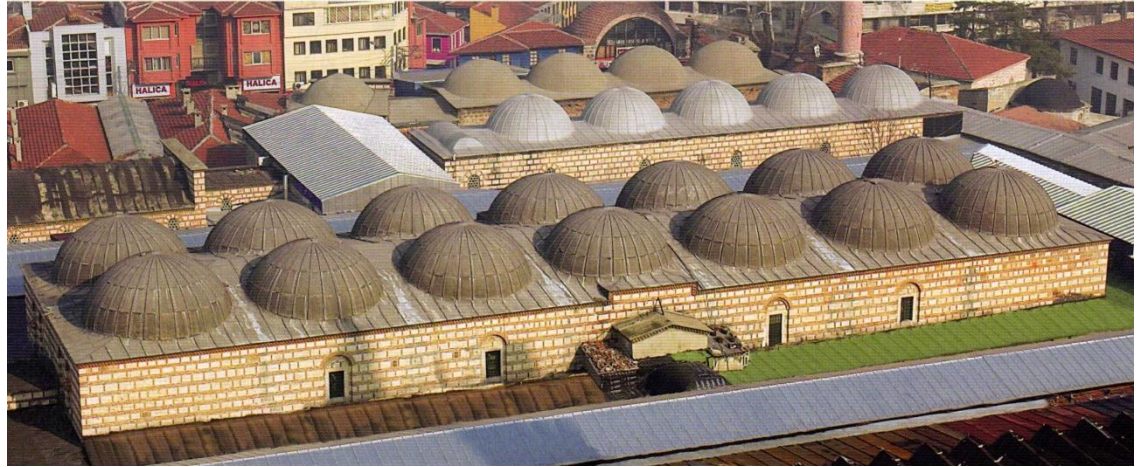
Edirne Muradiye Camii (1426)

HANLAR – BURSA EMİR HANI

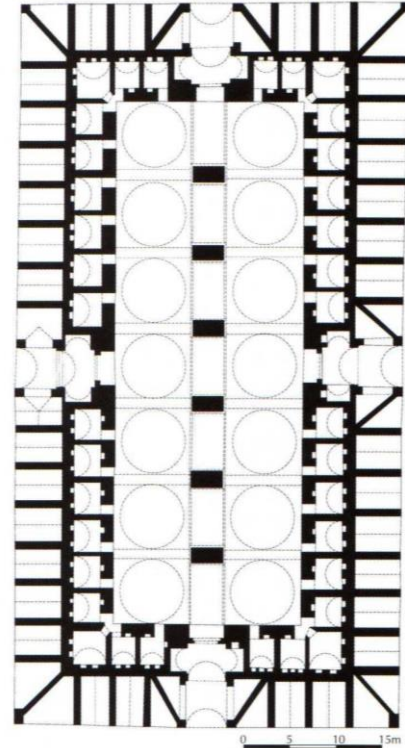
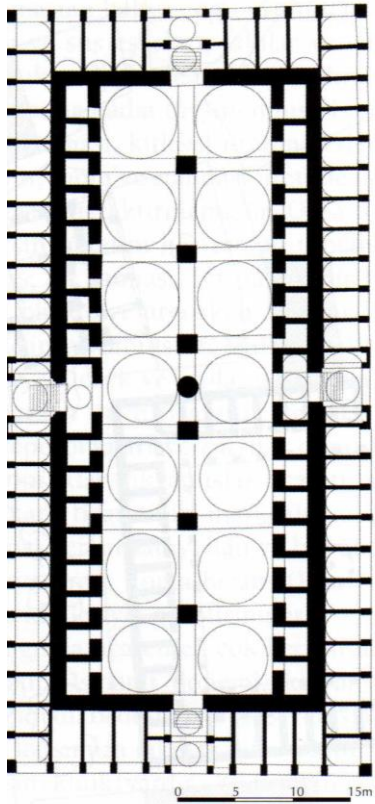
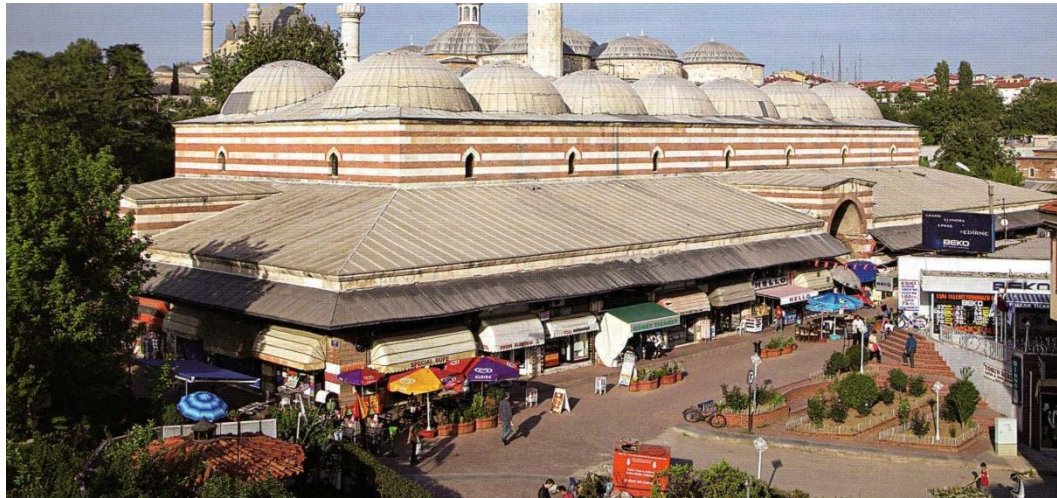

Orhan Bey döneminde yapılan **Bursa Emir Hanı**, yine **Bursa**'da Yıldırım döneminde yapılan **Bedesten**, daha sonra yapılacak aynı tür yapıların genel plan düzenini oluşturur

HANLAR – BURSA BEDESTENİ

HANLAR – EDİRNE BEDESTENİ

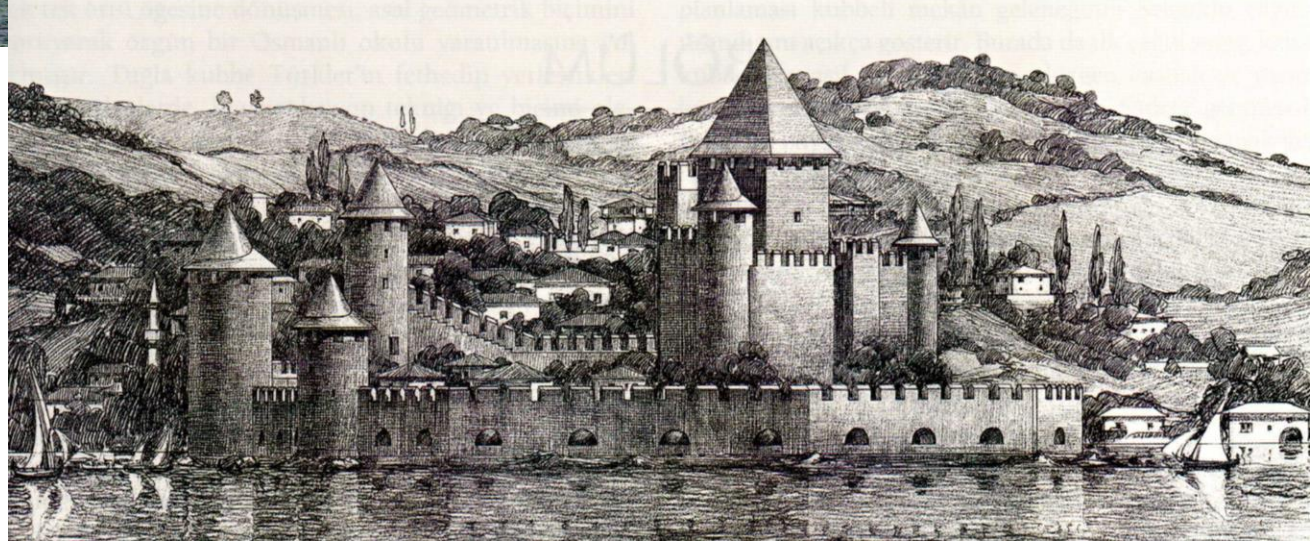

ANADOLUHİSARI

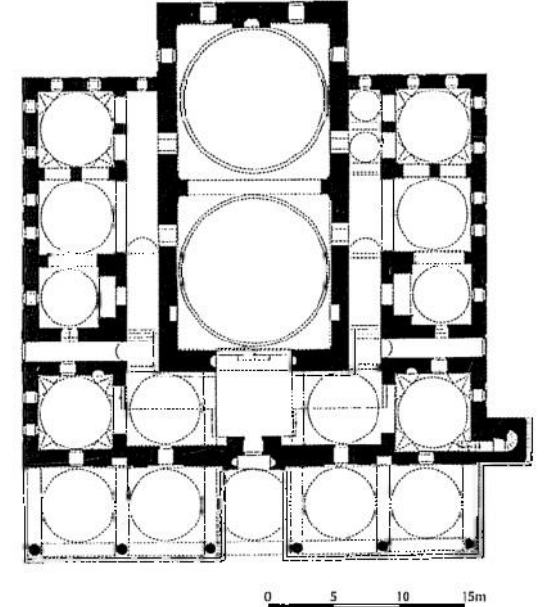
- Bu dönemde hisarlar yapıldığı da bilinmektedir.
- Günümüze iyi durumda kalan örneklerden biri Yıldırım'ın 1391 yılında, İstanbul'u fethetmek amacıyla Boğaz'da yaptırdığı **Anadoluhisari** adlı küçük kaledir

ANADOLUHİSARI – Gravür (A. Gabriel)

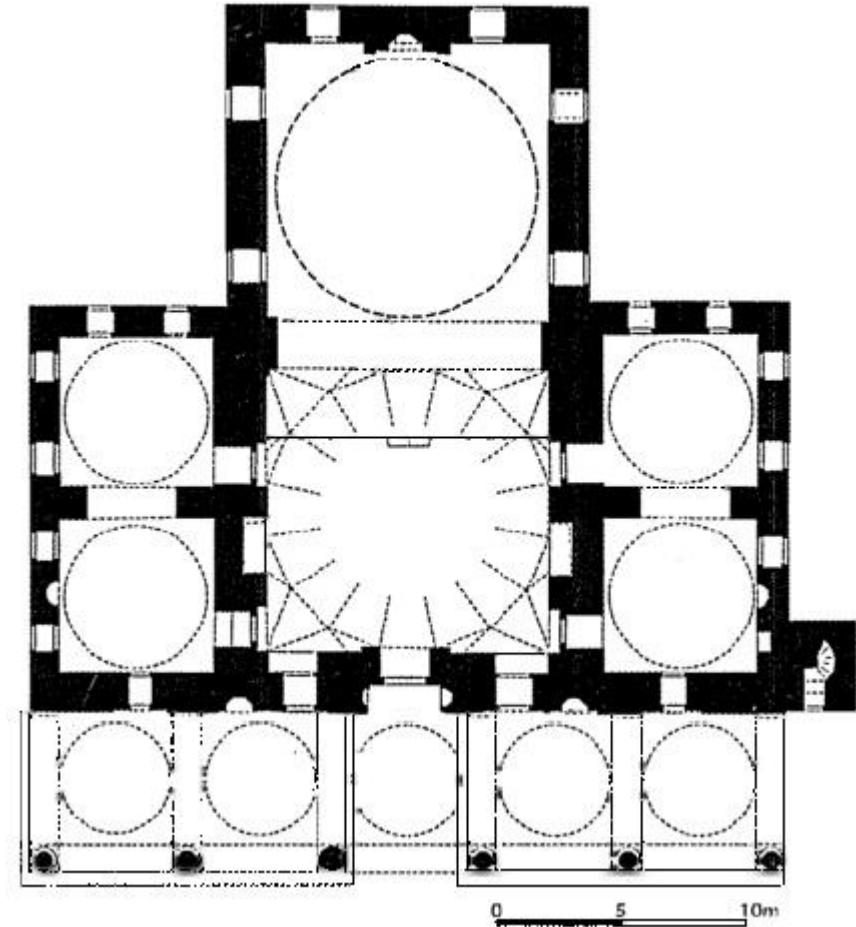

Mahmud Paşa Camii, 1464

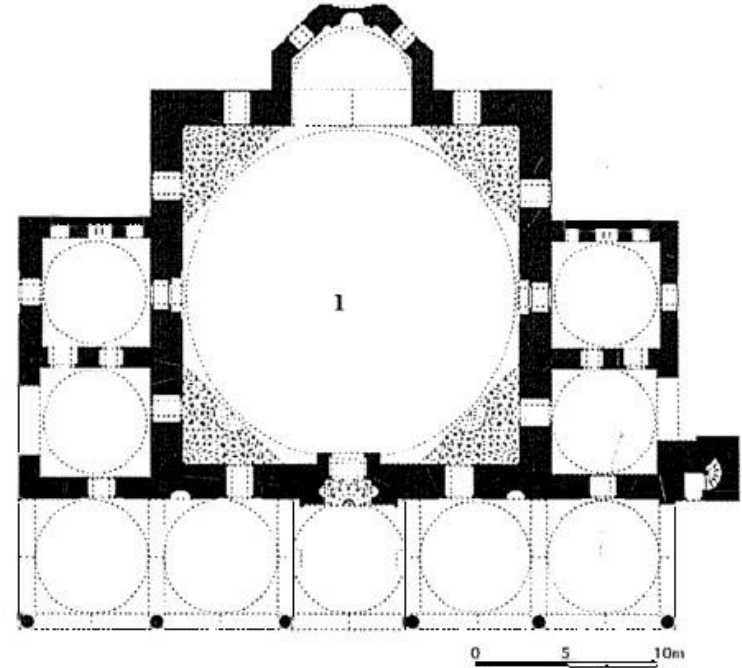
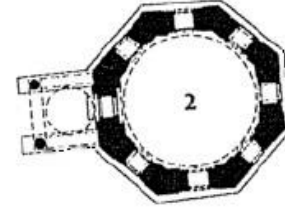
Caminin sahnı uzun dörtgen şeklindedir; ortasından büyük bir kemerle iki kareye ayrılmış ve her biri köşe bingilerine oturan büyük kubbelerle örtülmüştür. Sahnın yanlarındaki kapılardan birer koridora geçilir. Bu koridorlar üzerinde medrese odaları sıralanmıştır. Dışta iki büyük kubbe, on iki kenarlı karnak üzerine oturmuştur. Diğer kubbelerin karnakları sekiz kenarlıdır. Caminin beş kubbeyle örtülü revakı 19. yüzyılda bir onarım sırasında eklenmiştir. Bina, kesme taştan yapılmıştır.

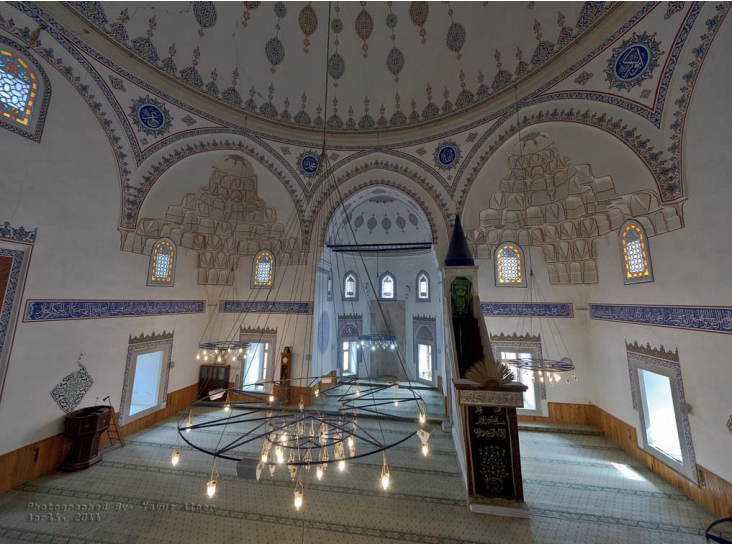
İstanbul, Murad Paşa Camii, 1471

Koca Davud Paşa Camii ve Külliyesi, 1485

Davud Paşa Camisi, İstanbul. Plan. 1. Cami, 2. Tübbe (A. Yüksel)

Çinili Köşk, 1472

